

en qüestions orientals, ens sembla ben difícil que el mot pugui pertànyer al fons semític de l'àrab: l'estructura de *dad* és excepcional en aquesta llengua: no hi ha en àrab una arrel *ddw* com la que l'encapçala en el dicc. de Lane, i una forma bilítera *dad* se surt de la morfologia normal de l'àrab; per això precisament els parlars vulgars aràbics l'hagueren de mudar en *dadd* (que ja apareix en mss. molt antics) o bé en *dād* (tal com canviaren en *mudd* el llatinisme de MODIUS); de *dadd* deriva el participi actiu *dādid* 'el qui es diverteix', documentat en mss. del Timmirâh, poeta que escrivia a Síria a princ. del S. VIII, i que havia viatjat per Pèrsia. Altres formes aràbigues com *dadā* 'joc', 'diversió', i els seus sinònims *dādan*, *daid* i *dayadân*, no s'aparten menys de la comuna morfologia aràbiga i inciten insistentment a cercar un origen irani.

En tot cas hi ha mots evidentment relacionats en altres llengües indoirànies, més apartades encara d'Àrabia. En *pašto* o afganès (Afganistan oriental només) *dād* 'entreteniment', 'acte de distreure o calmar'.⁵ D'altra banda en sànscrit mateix hi ha *dyūtam* i *devanam* com a nom del joc de daus, el segon també per a 'joc en general', *dīvyati* 'juga als daus', 'juga (en general)'.⁶

Per acabar cridem l'atenció dels germanistes sobre la necessitat d'estudiar millor l'origen de l'alem. *daus* 'peça de dos punts en els daus'⁷ i angl. *dice* 'daus'⁸ (potser plural extret analògicament d'un singular **douce* pron. *dāus*), que tenen aire de ser notables manlleus del català (cf. *louse* / *lice*, *mouse* / *mice*, etc.).

Sentits secundaris del cat. *dau*. Aplicat a grossos blocs de forma cúbica. En arquitectura «lo *dau* o planta: abacus» [1575, OPou, *TbPu.*, 13]. En els molins: «les ales o pales on pega la aygua --- lo *dau*: cubum; lo gorró ---» (*TbPu.*, 216), ja ho trobo en les antigues ordenances valencianes de la Font de Quart; en el Segrià, en el còrrec del riu Set «La Codina és un *dau* de pedra que hi ha un cau o cova» (Alfés, 1964); també 'carreu, gran bloc natural de pedra': «mes ja, pels llamps y onades arrabassats, sortien / de Calpe 'ls esgardissos y arrels a l'ample espay, / en *dau* cayruts y pannes que sa buydor omplien, / l'hermosa llum a veure que no vegegen may», *Atl.*, 212.

DERIV.: *Dauat*, *Danejat*.

¹ Arribant fins al límit català: *datz* a. 1296, a Limós (Aude: Sabarthès, *Manuscrits de Limoux*, pàgina 84). És interessant de constatar que els nostres Cerverí i Eiximenis ja tenien plena consciència d'aquesta discrepància entre les dues llengües: *dat* oc., inconciliable amb el català, on tota altra cosa que *dau* seria incomprendible. Cerverí havia posat en el *Maldit* «sí volets dir de *dats* / que-n va *despuylats*: / si una vets hi perdets, / altra-y guasaynarets» (v. 131). Però Eiximenis en adaptar-ho per al *Terç* en forma catalana, ha de canviar-ho en «sí us han *dau* esglayats / e-us han tots *despullats*» (*EntreDL* I, p. 232). — ² Cap no ho és tant com Rohlfs, que s'hi adherí decididament, *RLiR* XXI, 315; fins Spitzer, *MLN* LXXI, 373, tan refractari a

tota etimologia no llatino-romànica, limitant-se a algunes reserves. — ³ Manca en *RMa.*, *PAlc.*, gloss. de Leyden, Dozy, Boqtor, Probst, Beausstier, Tedjini, Dieterici, Cañes. — ⁴ L'exclouen alguns diccionaris perses puristes: Wollaston, Vullers: aquest fins dona a entendre que *dād-bāzi* sigui arabisme. No ens en estranyem gaire, car és sabut que a Pèrsia es produí una fonda barreja en el lèxic de les dues llengües en els primers segles de la conquesta islàmica. Steingass dubta entre una cosa i l'altra, i desgraciadament el mot manca en el *Grundris* de Horn i en el manual pelví de Nyberg. — ⁵ Zudin el tradueix per «uspokoenie, utešenie». El rus *uspokoenie* és l'acte d'apaivagar, calmar i el rus *utešati*=*obnadživati* o sigui 'entretenir', 'reconfortar amb paraules enganyoses' el tradueix a l'afganès per *dād vārkavāl* (on *vārkavāl* o *kavāl* són 'fer'. — ⁶ Que tot això corre a frec (i potser prové) d'unes quantes arrels indoeuropees no hi ha dubte, però els indòlegs i indoeuropeïstes no veuen clar de quina: Pok., *IEW*, posa aquests mots hindús a a 186.3f., però evidentment en dubta («angeblich») i és una arrel de sentit força allunyat. Els dubtes s'expliquen bé perquè en irani es confonen totalment, per la fonètica normal l'arrel al·ludida, amb les dues grans arrels indoeuropees DHĒ- 'posar' i DŌ- 'donar' (ib., 235.31, 223-5); ara bé la *-v-* reapareix també en irani en l'arrel DŌ 'donar': avèstic *dāvōi* 'perdonar' («zugeben») de l'arrel de l'avè. i persa ant. *dadāiti* 'ell dona' = gr. *δίδωμι*. D'aquesta suma d'arrels resulta que el pelví *dād* significa alhora 'donar' i 'crear' (McKenzie), i el pamiri *dād* vol dir juntament 'donar' i 'pegar un cop' («give», «strike» (Morgenstjerne, *An Etym. Dict. of the Shugni Group*). Ara bé de la idea «to strike» es passaria naturalment a 'pegar amb els daus, llançar els daus' (cf. l'al. *würfel* 'dau') derivat de *werfen* 'gitar, llançar'. També es pot pensar que es partís del persa *dādah* 'part que toca en sort', del verb *dādan* 'posar', 'fer' (Horn, *Grund.*, n.º 521); o bé el persa *hāarakat dādan*, pròpiament 'fer moviment', que si no m'enganyo s'aplica a les peces dels jocs. — ⁷ «Zwei Augen im Würfelspiel». Ja apareix en textos tardans de l'a-al. ant. *dūs*, grafia ultracorregida de la pronúncia moderna *au* < ū. Wartburg (*FEW* III, 181) i Baldinger, *Germ.-Rom. Monatschrift*, 1961, 220, creuen que ve del francès ço que és fonèticament impossible (tant si vingués del nostre mot, com del número dos). Kluge-Mitzka ja es crema més i veu que ve d'un *dau* romànic, que qualifica inexactament d'occità; però el mot per a 'daus' en occità és *datz* i no *dau*s (i el mot per a 'dos' és oc. *dos*). No es pot tractar, doncs, més que del català *dau*s. Cf. la nota següent. — ⁸ Els diccs. etimològics anglesos estan estranyament endarrerits en aquest punt: encara repeteixen l'antiquada etimologia de Diez. El *N. Engl. Dict.* d'Oxford reconeix que *dice* com a provinent del fr. *dés* no s'aplica fonèticament, car el pas fonètic de *dē* a *dŷ* és inexplicable. El mot en anglès apareix tardana-